

SNJEŠKA KNEŽEVIĆ I JOŠKO BELAMARIĆ O STANJU BAŠTINE I KONZERVATORSKE STRUKE

'Prvi sam put mirno zaspao kad sam prestao biti ravnateljem Konzervatorskog zavoda'

Taj mi je zanat dao puno. S druge strane, čini mi se kako su mi iz sredine života iščupane godine, na toj streljani, u gomili besmislenih ratova. Kad sam skinuo to breme s leđa, prvo sljedeće jutro spavao sam kao malo dijete

Kad mislim s distance, iz Splita, na Dubrovnik mislim sa skepsom i strepnjom. Kad dodem tu, zapravo se uvijek iznova fasciniram ljepotom. Stanje kulturne baštine puno je bolje nego u Splitu ili Trogiru. Ne znam kako vi gledate na to? Možda Dubrovčanima fali malo distance. Premda se stanje baštine ne mora vidjeti gledajući samo zidine i katedralu, riječi su Joška Belamarića za nedavna boravka u Dubrovniku kad je gostovao na arhitektonsko-urbanističkoj radionici Škola Grada. Belamarić, znanstveni savjetnik u Institutu za povijest umjetnosti, voditelj njihovog splitskog Centra Cvito Fisković, spada među rijetke živuće autoritete konzervatorske struke. Dugo je godina bio ravnateljem regionalnog Konzervatorskog zavoda u Splitu pa će i danas stati u obranu te struke. No, posve otvoreno zgraža se nad interpolacijama i planovima koji Dubrovnik svode na igralište za bogate turiste pa takvu viziju Grada drži 'protuprodnom bludom'.

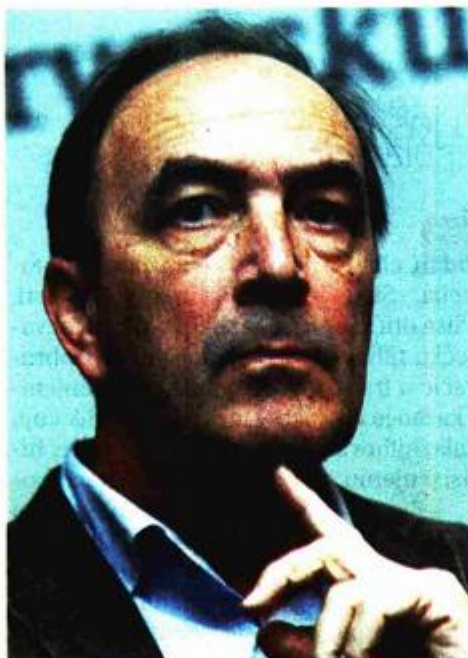
Kruzeri ridikuliziraju Grad i Lokrum

- Govorit ću stvari koje su poznate ako kažem da kruzer može biti blagodat ali i strahota zbog ogromne količine ljudi. Bitno je maći mjeru i mjerilo. Ne pripadam onima koji traže zabranu uplovljavanja kruzera, ali njihov priljev treba držati na uzdi. Treba reći gdje mogu sidriti brodove, kako ne bi ridikulizirali

Grad i Lokrum. Zidine ne mogu izgledati monumentalnije nego ove dubrovačke, a kad dođe ta grdosija, imate osjećaj da ste u Liliputu – kaže Belamarić.

- Ono što pada u oči, to je komercijalizacija javnih površina, sve je u službi ponude turistima, a da se doista ne postavlja pitanje, što bi to specifično trebalo nuditi u takvom gradu, a ne bezvrijednu i neinteresantnu sajamsku robu. Drugo, nema realizacije niza projekata koji su formulirani u desetljeću nakon potresa 1979. Bilo bi dobro da se gradska vlast koncentrira na Grad, a ne bavi neprihvatljivim i besmislenim projektima za urbanizaciju Srda, na primjer. Tada ne bismo trebali biti zabrinuti – kaže Snješka Knežević, povjesničarka umjetnosti koja pripada krugu zagrebačkih intelektualca koji ne štete svoje znanje u borbi protiv urbanističke devastacije metropole.

Oboje su uvjereni kako Dubrovnik ima puno ljudi koji znaju što baštine. Me-

đu njima je krajobrazni arhitekt Bruno Šišić koji zagovara obnovu povijesnih vrtova.

- Strašna je to miopija društva koja nije u stanju shvatiti kako taj čovjek u potpunosti ima pravo. To je bio istinski atribut koji je karakterizirao Dubrovnik. Pogledajte u urbanističkim planovima koji su omjeri zelenila bili prije 20 godina i danas. Dubrovnik je bio vrtini grad, a danas to više nije. Nema savršenijeg priloga hrvatskoj povijesti umjetnosti od dubrovačkih ljetnikovaca sa svojim vrtovima. Neki kažu da ih ima 300-tinjak, neki 150. Nismo ih čak propisno ni pobrojali! Mislim da nema čovjeka koji nije formirao ekološku svijest spram nekih elementarnih stvari. Duboko vjerujem da će

ta kategorija biti proširena na svijest o očuvanju prostora, o kvaliteti kuće. Kuća je kao slika na zidu. Nećete uzeti npr. Bukovca pa ga restaurirati sami. Donedavno je svaki čovjek mislio da može subotom ujutro sa svojim prijateljima rondat po renesansnoj kući koju je baštiniio – kaže Belamarić. Užasavao se slušajući u Splitu o idejama da se na Pilama sruše makljeni, 'samo' stablo i 'samo' iz 19. stoljeća, kratko u milenijskim rasponima dubrovačke kulture.

- Taj je makljen prostorna činjenica jednako veličanstvena kao Minčeta. Podite na Gradac, zamirite i zamislite Minčetu bez tih makljenja. To je onda samo maketa – kaže Belamarić.

Konzervacija svedena na štambilj

Kao dugogodišnji šef Konzervatorskog zavoda u Splitu on brani struku. Kaže kako su pod ogromnim pritiscima, bez satisfakcije rada kakva je postojala ranije kad su konzervatori doslovno bili na skeli i bavili se istraživanjem. Danas je, kaže, konzervacija svedena na štambilj, na pitanje dozvola – da ili ne.

- Taj mi je zanat dao puno. S druge strane, čini mi

se kako su mi iz sredine života iščupane godine, na toj streljani, u gomili besmislenih ratova. Prvi sam put mirno zaspao kad sam prestao biti ravnateljem Konzervatorskog zavoda u Splitu. Kad sam skinuo to breme s leđa, prvo sljedeće jutro spavao sam kao malo dijete. Interesi pritisku sa svih mogućih strana. Poviši kuću, proširi je, izmijeni prozore, a pritom se legislativa stalno mijenja. Na kraju, struka je kriva za sve. A kako zapravo stvari funkcioniraju? U životu sam izdao 500 ili 600 zabrana. Ne znam da je ikada provedeno ono što je konzervator zatražio. Političke volje nije bilo, neovisno o desnoj ili lijevoj opciji – pripovijeda Belamarić.

- Ministrica Zlata Viočić trebala bi znati da je konzervatorska struka raznoraznim reformama proteklih dvadeset godina uništena, da su konzervatori pretvoreni u servilne činovnike koji ne smiju javno istupati, usprotiviti se, primjerice, Katoličkoj crkvi, i to pod prijetnjom otkaza, da ne smiju istraživati, doškoloovati se, da nemaju više svoje strukovne organizacije: ukratko, nisu više javni i kulturni radnici, što su uvijek bili. Jadni su, prestrašeni, depresivni. To svi znamo.

Spomenik koji nije dostojan žrtve tih ljudi

- Taj mi spomenik nije sjeo, nije dostojan žrtve tih ljudi. Sam po sebi možda je dobar, ali ne Pilama i ne u Dubrovniku – kaže za spomenik braniteljima na Pilama, projektanta Igora Frančića.

Ako ministrica nešto želi, onda neka ispravi te teške greške, bolje rečeno, grijehe. Konzervatori su u prvom redu pod pritiskom centralne vlasti (Ministarstva), apsurdnih propisa i zakona. To što su pod pritiskom investitora, opće je mjesto, tako je svuda. Ali na pritiske će moći odgovoriti kad postanu ono što su bili i što su njihovi kolege u sretnijim sredinama: samosvjesni, autonomni stručnjaci koje se poštuju i sluša. Uostalom, baštinu ne brane samo konzervatori, nego i gradske i državne vlasti, a nadasve građani. Najveće nade polažem u nevladine organizacije – kaže Knežević na ocjenu ministricke kulture Andree Zlatare Viočić kako je konzervatorsku struku, preuzimanjem mandata, našla u lošem stanju.

Problem je, kaže Bleamarić, što su u jednom su trenutku pali svi filtri između onoga tko ulaže i onoga koji odlučuje. Urbanisti, arhitekti i razni cehovi složno recitiraju: ako vam konzervatori dopuste, možete graditi. Belamarić kaže kako takvo breme ne može spasti na šaku ljudi. Sam kaže kako mu se u snovima, iz doba dok je bio konzervator, javlja slika drvenog kora u jednoj maľoj, reklo bi se, sporednoj crkvi, čije je uklanjanje dopustio na početku svoje karijere. Kamo sreće da Dubrovčane zadnjih desetljeća muči samo jedno takvo pitanje u moru devastacija kulturne baštine.

Je li Dubrovnik spreman prihvatiti interpolacije u svom povijesnom tkivu?

- Ne znam je li spreman, ali trebao bi biti. Trebalo bi najboljima među arhitektima dati mogućnost da projektiraju novo, ali u potpunosti kontekstualno. Konzervatori, povjesničari umjetnosti morali bi biti partneri arhitektima, a ne kinjiti ih. A kinje ih samo zbog nesigurnosti i neznanja, zbog bijede u koju su dovedeni. Mislim, da ima mnogo mogućnosti, ali se intervencijama mora pristupiti s najvećim poštovanjem i empatijom. Projektiranje u staroj jezgri i neposrednom okolišu moralo bi za svakoga biti čast, a ne prilika za potvrdu svoj vrhunarnog ega – mišljenje je Snješke Knežević.